

RECERCA

El comtat de Prades i la vila d'Alcover (s. XIV)

En molt bona part, la documentació medieval alcoverenca pot considerar-se verge. Les referències que es fan a aquest període, sovint es basen en el continu aprofundiment i confrontació de notícies ja publicades en altres obres, en el nostre cas la *Tarragona cristiana*, de Morera; l'*Arxiepiscopologi*, de Blanch la monografia sobre la Comuna del Camp, d'Eufemià Fort; etc. El present treball segueix en aquesta línia, però, quan convé, recolza les diverses tesis en referències documentals pròpies. Ezequiel Gort, historiador reusenc i professor d'història medieval a la Universitat de Tarragona, ja havia fet una aportació a l'estudi del passat alcoverenc en publicar una notícia sobre una permuta de drets entre l'arquebisbe i el paborde, l'any 1293. Ara s'enfronta, en aquest treball, a un altre aspecte de les jurisdiccions sobre Alcover: la relació amb el comtat de Prades.

Hom ha dit que amb la creació del comtat de Prades, el 1324, la situació jurídica de la vila d'Alcover va quedar indefinida i confusa. Per què?

Sabiem fins ara que hi va haver una sèrie d'ingerències jurisdiccionals del comte de Prades a Alcover i fins i tot sabiem que en algun moment queda ben documentada una certa jurisdicció efectiva del comte sobre la vila i, tanmateix, Alcover mai no va formar part del comtat de Prades. D'aquí que hom parlés d'una situació indefinida i confusa, perquè, d'on venien aquests drets dels comtes de Prades sobre Alcover? Al present article m'he proposat d'aproximar-me a aquest problema i de bastir un primer esquema de les relacions que la vila va mantenir amb els comtes de Prades.

En primer lloc caldrà determinar els nexes, a un nivell purament geogràfic, entre un territori i l'altre.

També caldrà determinar les estructures jurisdiccionals en ambdós territoris.

Finalment, caldrà determinar quina mena de relacions van mantenir les "Muntanyes de Prades", com a demarcació jurídica, amb Alcover els temps anteriors a la creació del comtat.

ALCOVER I "LES MUNTANYES"

Alcover va ser una vila integrada des dels seus primers moments dins el Camp de Tarragona, és a dir, dins els límits del territori donat per Ramon Berenguer III a l'arquebisbe Oleguer el 1118.

Però també era un indret fronterer amb les Muntanyes de Prades, i ho era de fronterer fins al punt que una part del seu terme penetrava al territori de Prades, la qual cosa havia de provocar un continuat ròssec jurídic entre les dues parts, car en aquest territori en litigi -Samuntà- pretenien tenir jurisdicció tant els batlles d'Alcover com el batlle general de les Muntanyes de Prades.

Pel que fa a les estructures jurisdiccionals, cal assenyalar respecte a Alcover que, el segle XIII, era dividida a tres bandes: l'arquebisbe de Tarragona, el paborde de Tarragona i el rei. Respecte a les Muntanyes, era un domini reial.

El rei, doncs, posseïa una jurisdicció directa a un territori i a l'altre. I és justament d'aquest fet que en va derivar al segle XIV la jurisdicció dels comtes de Prades sobre Alcover, perquè sembla ser que el rei, en concedir a altri la jurisdicció -plena o en part- de les Muntanyes, també incloïa el domini d'Alcover.

LES CONCESSIONS REIALS

Vegem alguns precedents d'aquestes concessions reials fins arribar a la creació del comtat, perquè, com he assenyalat, tot i que les Muntanyes de Prades i Alcover constituïen dues entitats jurídiques diferenciades, sembla ser que a la pràctica, per la banda reial, ambdues jurisdiccions sovint anaven unides.

Si més no, així ens ho fa entendre el primer dels precedents documentats: El rei Alfons el Cast va donar Alcover -i també les Muntanyes de Prades- a la seva esposa, la reina Sança (1), qui va posseir el domini fins al 1208, moment en què els

---

seus drets van retornar al rei, en aquest moment Pere el Catòlic.

Però Pere I no va retenir durant massa temps la totalitat d'aquesta jurisdicció, sinó que en va donar una part a la comtessa Elvira d'Urgell, vídua d'Ermengol VIII, a causa dels pactes establerts entre el rei i la comtessa per la successió del comtat d'Urgell i la seva integració a la Corona (2). En aquest cas concret, com en els dos següents, però, cal dir que per ara no ens consta cap relació documental de les Muntanyes amb Alcover (3).

Més endavant -ja el 1241- la documentació ens parla del "batlle de la reina" tot referint-se al batlle general de les Muntanyes de Prades (4).

Pel 1374 trobem Alcover en mans de l'infant Pere -el futur rei Pere el Gran (5)- i després en mans de Guillema de Montcada, vídua de l'infant Pere -fill de Pere el Gran- (6).

ELS DRETS DE GUILLEMA DE MONTCADA

Si pel cas de l'infant Pere només ens consta per ara com a senyor d'Alcover, no és pas el mateix en el següent cas, el de Guillema de Montcada.

Els drets de Guillema a les Muntanyes de Prades i Alcover devien procedir del seu marit, l'infant Pere, de la mateixa manera que ambdós tenien drets sobre Montroig del Camp i Cambrils i que sembla ser que havien rebut del rei Jaume II (7).

La relació de Guillema de Montcada amb Alcover ens consta per l'any 1307 (8), i ens consta justament a causa d'un plet per raó de preeminència al senyoriu d'Alcover: Sembla ser que quan els batlles d'Alcover signaven un document, ho havia de fer en primer lloc el batlle de l'arquebisbe, després el del paborde i finalment el del rei. Doncs bé, Guillema no va restar d'acord en aquest ordre i va pretendre que el seu batlle signés en segon lloc, darrera del de l'arquebisbe i abans que el del paborde.

Aquesta qüestió, que podria semblar intranscendent, va provocar un forta picabaralla entre les parts afectades -Guillema i el paborde tarragoní- si més no, a nivell de lletres, car l'arquebisbe Roderic Tello, en intervenir per posar pau entre ambdues parts, els va convocar a Tarragona pel dia 20 de febrer de 1307, no abans però, de postposar "los desafios contenguts en la lletra y menaces de penyorar, ho revoque (Guillema de Montcada) y no procehesca en les dites coses" (9).

Segons aquesta lletra doncs, el dia 20 de febrer, Guillema de Montcada s'havia de presentar davant l'arquebisbe "per a mostrar la dita posesió", és a dir, per defensar la seva postura i demostrar els seus drets a la vila. Malauradament, no ens consta cap altra notícia que ens permeti saber com es va solucionar aquest plet.

De tota manera, els drets que podia tenir Guillema de Montcada devien retornar aviat a la Corona, ja que va morir el 1209.

UNS NOUS SENYORS D'ALCOVER: ELS MARMESSORS DEL COMTE D'URGELL

El mes de juliol de 1314 va morir el comte Ermengol X d'Urgell sense successió.

Així que aquest comte, al seu testament, va disposar la venda del comtat -i del vescomtat d'Àger- a la Corona per cent mil lliures jaqueses. Hi havia, però, una condició: L'infant Alfons s'havia de casar amb Teresa d'Entença, neboda del comte difunt i hereva de la casa d'Entença (10).

Jaume II va aprofitar l'avinentesa que se li oferia. Va comprar el comtat als marmessors del comte difunt i va casar el seu fill aquell mateix any de 1214 -el mes de novembre- tot donant-li aquest comtat.

Però el rei no disposava de les cent mil lliures jaqueses, així que com a garantia de pagament va alienar diversos castells i viles a mans dels marmessors d'Ermengol X. I és per aquí per on entren Alcover i les Muntanyes de Prades en tots aquests fets.

L'alienació d'Alcover va provocar la reacció contrària de l'arquebisbe de Tarragona, car segons un conveni signat el 1213, el rei no podia vendre Alcover sense el previ consentiment de l'arquebisbe (11) i en aquesta ocasió sembla ben evident que el rei no el tenia.

UNA "GUERRA" ENTRE LES MUNTANYES DE PRADES I EL CAMP DE TARRAGONA

El mateix any de 1314 es va donar un greu conflicte entre el batlle general de les Muntanyes de Prades i l'Arquebisbe de Tarragona a causa de la jurisdicció d'Alcover que havia de degenerar en un conflicte armat.

Segons aporta Blanc (12), el 1314 el batlle d'Alcover per l'arquebisbe va detenir un home de les Muntanyes al terme de Samuntà. Aleshores el batlle general de les Muntanyes va demanar a l'arquebisbe que manés al seu batlle a Alcover que tornés el presoner i que, a més, li fes encara una lletra de disculpa per aquesta acció, que segons ell era una ingerència a la seva jurisdicció.

L'arquebisbe es va negar a una cosa i a l'altra i així, per represàlia, el batlle general de les Muntanyes va reunir les hosts de l'Arbolí, Cornudella, Ulldemolins, la Mussara, Siurana i Prades i, el 13 de setembre d'aquest mateix any, va atacar la vila d'Alforja.

I, per què Alforja i no Alcover, que era on s'havia produït l'enfrontament? Blanc no ens dona la resposta a aquesta pregunta, és més, sabem que Blanc sempre acostuma a simplificar la narració dels fets. És probable que entre la negativa de l'arquebisbe i l'assalt a Alforja transcorregué un cert temps de picabaralles, on s'aniria enverinant la situació fins a arribar als fets violents. La preparació de la host de les Muntanyes no podia passar inadvertida per l'arquebisbe i és probable que per aquesta causa els alcoverencs es mantinguessin a l'aguait en previsió d'un possible atac dels de les Muntanyes.

Si acceptem com a probable aquesta hipòtesi, ens és més fàcil d'entendre el perquè van assaltar Alforja i no Alcover. Els d'Alforja, però, es van saber defensar i la vila no va poder ser presa. Malgrat això, els assaltants van fer greus desperfectes als conreus del terme d'Alforja i, a més, tres veïns van restar presoners del batlle general de les Muntanyes.

En arribar la nova de l'assalt a l'arquebisbe, els va excomunicar tots, i aquesta

---

pena va restar en vigor fins que els assaltants no haguessin refet els alforngens de tot el mal que els havien fet.

Blanc, però, no ens informa de quines van ser les causes que van provocar realment tot aquest enrenou. Malgrat que de moment no tingui cap més referència que la purament cronològica, vull creure que tots aquests fets van ser una primera conseqüència de l'alienació que el rei va fer d'Alcover en mans dels marmessors d'Ermengol X.

Quan realment ens consta ben documentada la picabaralla per aquesta causa és el 1320, moment en què es ventilaven a la vegada diverses qüestions (13).

Com que el domini reial sobre Alcover havia estat alienat conjuntament amb les Muntanyes, la vila queia sota la jurisdicció dels marmessors d'Ermengol X que, entorn al 1320, van intentar nomenar un batlle local a Alcover. Però com que aquesta vila era un domini de l'arquebisbe, calia l'aprovació d'aquest perquè el nomenament del batlle fos efectiu i, aleshores, com que l'arquebisbe no reconeixia l'autoritat dels marmessors sobre Alcover, tampoc no els podia admetre el nomenament d'un batlle local. O, almenys, no el podia admetre "sens lletra d'ells o real, amb que declaren que per dita admissió no li sia fet algun preiudici, per quan pretenia lo archabisbe que lo rey no havia pogut alienar dit feu de Alcover sens llicència conforme les convencions antigues" (14).

La qüestió és que davant la negativa de l'arquebisbe, el batlle general de les Muntanyes -per aquesta causa i per la que veurem a continuació- es va retenir les rendes eclesiàstiques a la seva demarcació i, a causa de ser excomunicat per això, va haver d'apel·lar el papa.

El conflicte de jurisdiccions, però, encara no va acabar aquí, sinó que també ens consta que els batlles d'Alcover havien detingut tres homes que havien delinquit al terme de la Riba i que, per tant, segons el costum, els batlles d'Alcover havien de lliurar els presoners al batlle general de les Muntanyes, cosa que en aquesta ocasió no van fer.

I encara el batlle general de les Muntanyes acusava "que dit archebisbe compellia los habitants en lo terme de Samuntà firmar de dret en poder dels balles de Cover y que no serven les empires posades per dit balle de les Montanyes" (15) i per aquesta causa s'havia retingut les rendes de la Mensa. Tot això ho tenim documentat pel dia 2 d'octubre del 1320.

Es tracta novament d'una situació força similar a la descrita per Blanc pel 1314, encara que aquesta vegada sembla ser que no hi van arribar a haver lluites armades -o si més no, no ens consten-. En qualsevol cas, però, resta clar que tots aquests anys Alcover havia de viure una situació jurisdiccional força tensa.

Finalment, el rei Jaume II va haver d'intervenir per acabar el conflicte. El 23 d'octubre el rei, des de Saragossa, trametia una lletra a l'arquebisbe demanant-li que admetés aquell batlle local i donant-li garanties que "per la admissió del batlle en Alcover no li fos fet ningun preiudici" A continuació li demanava que volgués lliurar els presoners al batlle general de les Muntanyes "si emperò és acostumat de fer-se" i finalment, respecte els homes de Samuntà, el rei li deia que pertanyien a la jurisdicció del batlle general de les Muntanyes i no pas a la dels batlles d'Alcover i

"axi. I prega que absolga lo dit batlle (general de les Muntanyes) de la excomunicació y no proceesca més contra ell" (16).

El mateix dia el rei va escriure al batlle general de les Muntanyes, Dalmau d'Ulldemolins, que "alçàs la empara posada sobre los fruits o rendes de la Mensa", és a dir, que donés les rendes retingudes a l'arquebisbe.

LA CREACIÓ DEL COMTAT DE PRADES

Aquesta situació d'enfrontament entorn el senyoriu d'Alcover devia acabar aviat, car en crear-se el comtat de Prades, el 1324, les Muntanyes van passar sota la jurisdicció directa del nou comte i, probablement, aviat també hi devia passar la vila d'Alcover.

En concret, el comtat va ser creat el 6 de maig del 1324 a favor del fill menor de Jaume II, Ramon Berenguer.

Els territoris ocupats pel nou comtat eren tots els que fins ara eren coneguts com les "Muntanyes de Prades", és a dir, comprenia les viles i llocs de Capafonts, la Febró, Ulldemolins, Albarca, Vilanova de Prades, Cornudella, Arbolí, l'Aleixar, Vilaplana, Maspujols, Mont-ral, Samuntà, la Riba, Cabrera i la Mussara, a més dels territoris dels monestirs d'Escaladei i de Poblet (17).

De moment en aquesta relació de llocs hi trobem inclòs el territori que era la causa de la fricció secular entre les Muntanyes i Alcover: Samuntà.

I certament ara s'havia d'encetar una nova picabaralla per aquest terme entre el comte de Prades i l'arquebisbe de Tarragona que, per cert, eren germans.

Segons Blanc, a causa de Samuntà "solia aver sovint grans qüestions" entre els d'Alcover i els de les Muntanyes de Prades. Aquestes "grans qüestions" arribaven en algunes ocasions a ser tan violentes que "a vegades de las bregas entre ells succehien algunas morts" (18).

Però ara es va arribar a una entesa entre els dos germans. Segons Blanc, per evitar noves bregues per la qüestió de Samuntà, l'arquebisbe, Joan d'Aragó, va escriure al comte de Prades, Ramon Berenguer, per tal de trobar una solució al conflicte i, així, van arribar a un compromís, tot nomenant cinc juristes perquè dictessin una sentència arbitral entre les dues parts.

Aquests juristes van ser Bernat d'Olzinelles i Arnau Martorell de Tarragona, Pere Castlarí de Barcelona, Francesc de Luna de València i Bernat Torrents de Gandesa.

Després d'estudiar el cas, aquests juristes van delimitar quin era el terme de Samuntà mitjançant la col·locació de set fites i "declarant que lo que se enclohia dins dits set mullons ere de la jurisdicció del comte de Prades, ab què de allí avant cessaren las inquietuts" (19).

EL COMTE DE PRADES, SENYOR D'ALCOVER

Desconeixem per ara des de quin moment Alcover va passar a mans del comte de Prades i també desconeixem el seu perquè. De tota manera cal pensar que si hi va

---

passar va ser perquè ja existia el costum d'unir en unes soles mans la senyoria de Prades i la d'Alcover.

Un cas semblant, però aquest cop ben documentat mercès a Cortiella (20), és el d'Alforja.

Aquesta vila que, com Alcover, era fronterera amb el comtat de Prades, pertanyia a l'arquebisbe i el rei també hi tenia una sèrie de drets. Doncs bé, ens consta que el 25 de juliol de 1327, atenent el rei una súplica del seu fill Ramon Berenguer, li va concedir -per a ell i els seus descendents- la possessió plena, les rendes i altres drets que el rei tenia a la vila d'Alforja i el seu terme (21).

Un cas semblant havia de passar amb Alcover, malgrat que per ara no tinguí localitzat cap document que ens ho confirmi.

I probablement també ben aviat devien començar les picabaralles entre l'arquebisbe i el comte per aquesta causa. Com a prova, coneixem un parell de notícies força interessants, malgrat que pateixin d'un greu defecte: no estan datades.

LA FIRA D'ALCOVER

La primera d'aquestes notícies fa referència a la concessió de la fira i el mercat.

En aquesta època, el rei va concedir diverses fires als pobles del Camp, com és el cas de Valls el 1332 (22), millorada després per l'arquebisbe el 1346 (23), o bé el cas de Reus, el 1343, donada primer per l'arquebisbe i després pel rei (24). No tenim coneguda, però, la data de la fira d'Alcover (25).

Entorn d'aquests anys els alcoverencs van obtenir la concessió de fira per part del rei i també per part de l'arquebisbe, però no van demanar cap concessió al comte de Prades qui, per aquesta causa, va tractar d'impedir la seva celebració.

Així, el batlle general del comtat de Prades es va presentar a la vila amb una requesta dirigida als jurats i prohoms d'Alcover perquè "no usen de la fira y mercat han alcançat del senyor rey, com aquell hagen impetrat sols haguda licència del senyor archabisbe y no de la senyoria de dit comtat, per lo que és nulla e ells són caiguts en culpa" (26).

La resposta feta pels alcoverencs va ser ben clara: "ells sols són vassalls del senyor archabisbe y que han pogut fer lo que han fet". Certament, l'arquebisbe era el senyor eminent del lloc, mentre que el comte de Prades no era a Alcover sinó un feudatari de l'arquebisbe.

Sobta en aquest document que es parli en aquestes dates de la creació del mercat, perquè aquest va ser concedit el 1174 (27). Més bé cal entendre, potser, que conjuntament amb la concessió de la fira es confirmava la del mercat.

En el camp comercial sembla ser que Alcover va mantenir sempre un moviment econòmic força important, car sabem que a més del mercat que funcionava des del segle XII, la vila va arribar a celebrar dues fires anuals -confirmades el segle XV per l'arquebisbe Dalmau de Mur-. Una se celebrava per Sant Llorenç, amb una durada de quinze dies, i l'altra es feia per l'Octava de Corpus i tenia una durada de deu dies (28).

ELS DRETS DE L'ARQUEBISBE SOBRE EL COMTE, A ALCOVER

Encara que ja no ens consti, és ben segur que aquest afer de la fira no devia acabar amb aquesta contesta dels jurats alcoverencs sinó que devia continuar per la via jurídica davant l'arquebisbe.

Ja sigui a causa d'aquest plet, o potser d'altres plets que de ben segur que s'havien de produir, va arribar un moment -i probablement a causa d'una sentència arbitral- que va caldre concretar molt bé quins eren els drets i les preeminències que l'arquebisbe de Tarragona tenia a Alcover sobre el comte de Prades.

Aquests drets i preeminències que tenia l'arquebisbe es poden resumir en els següents punts (29):

- El que tenia el comte de Prades a Alcover, ho tenia en feu de l'arquebisbe.
- El batlle del comte no podia prendre possessió del càrrec si no havia presentat abans a l'arquebisbe una lletra del comte pregant la seva admissió i, una vegada acceptat, encara havia de prestar jurament a mans de l'arquebisbe.
- De les sentències que donaven els batlles, hom només podia apel·lar a l'arquebisbe i no pas al comte, qualsevol que fos el batlle que l'hagués dictat. De fet, només l'arquebisbe podia fer -o aprovar- les ordinacions o estatuts relatius a la batllia, a la presó, a la caça...
- Els jurats de la vila només havien de prestar jurament a mans del batlle de l'arquebisbe.
- De la mateixa manera, el sagrament i homenatge de fidelitat, els alcoverencs només l'havien de prestar a mans de l'arquebisbe (i d'aquí la contesta que els jurats d'Alcover van fer al comte de Prades en la qüestió de la fira), i només en defensa de l'arquebisbe podia sortir la host de la vila.
- També des d'un punt de vista fiscal, la vila depenia de l'arquebisbe -tret dels drets que rebia el comte- ja que aprovava les impositcions reials, etc.

En síntesi, els alcoverencs eren homes propis de l'església, amb tota la càrrega de beneficis i de servituds senyorials que això comportava i que, només en una petita part, estarien obligats al comte de Prades.

Amb tot, aquí també queda ben clar que el comte de Prades posseïa una certa jurisdicció sobre Alcover, car posseïa un batlle propi.

Aquest batlle el tenim també perfectament documentat a finals del segle XIV, en concret, pel 1393 (30).

LA FI DEL DOMINI DEL COMTE DE PRADES A ALCOVER

La jurisdicció senyorial a la majoria dels llocs del Camp de Tarragona va patir un canvi important a partir del 1391, que el rei Joan I va vendre tots els seus drets i jurisdiccions al Camp a l'arquebisbe Ennec de Vallterra (31).

Aquesta venda reial també havia d'afectar ben directament Alcover, ja que una part de la seva jurisdicció pertanyia al rei i, aquesta part, era justament la que gaudia el comte de Prades.

Així, a partir del 4 de desembre del 1391 -data de la venda- allò que el comte de Prades tenia a Alcover pel rei ho havia de passar a tenir per l'arquebisbe. I això ens remet novament a l'anàlisi del document anterior. ¿Podria ser que aquell memorial dels drets de l'arquebisbe sobre el comte de Prades es referís als pactes establerts entre ambdós a partir de la nova situació creada el 1391? És possible, però no pas necessàriament, car en la situació anterior l'arquebisbe ja era també el senyor eminent. En qualsevol cas, ara el comte de Prades va seguir en possessió d'una sèrie de drets, així com de jurisdicció, sobre Alcover fins a l'any 1443.

El 26 d'abril del referit any, l'arquebisbe de Tarragona, Domènec Ram, conjuntament amb els marmessors de l'ardiaca de sant Fructuós, Guillem de Vallespir, i els jurats d'Alcover, van comprar, per quatre mil florins, tots els drets que sobre Alcover i el seu terme -inclòs el terme de Samuntà- tenien Joan Ramon Folc i Joana, comtes de Prades i de Cardona.

Els drets que van adquirir se'ls van repartir entre els tres crompadors de la següent manera: l'arquebisbe es va retenir la jurisdicció, els marmessors el delmes, i la vila els emprius (32). S'enllestia així una antiga situació de conflicte i s'encetava una nova etapa per a la vila, car a partir d'ara l'arquebisbe restava definitivament com a únic senyor jurisdiccional.

EZEQUIEL GORT I JUANPERE

NOTES

1. La reina Sança encara va rebre d'altres possessions al Camp de Tarragona, com és el cas de Mont-roig del Camp. Veurem encara un altre cas semblant, amb l'infant Pere i Guillema de Montcada.

2. En morir Ermengol VIII d'Urgell, el 1209, la comtessa vídua, Elvira, va haver d'enfrontar-se amb les pretensions de Guerau de Cabrera per fer-se amb el comtat. Per aquesta causa Elvira va cedir els seus drets al rei Pere I, i això sense perjudici dels drets que tenia la seva filla, Aurembiaix, que mercès els pactes quedava promesa amb l'hereu de la Corona, el futur rei Jaume I, aleshores encara un nen que no tenia massa més d'un any d'edat.

A canvi de la concessió del comtat d'Urgell, el rei va declarar deure a Elvira la suma de set mil sous. *SOBREQUÉS*, però (a *Els barons de Catalunya*, p. 73), a qui ara seguim, no cita la donació d'una part dels drets reials a les Muntanyes de Prades, probablement per fer efectiva l'esmentada suma.

Que Elvira va posseir amb efectivitat una part del domini de les Muntanyes ho tenim perfectament documentat des del 1210 al 1218 a l'Ariu Històric Nacional (AHN), *Còdex 1234 B*, fs. 47v, 48v i 120v; i també a LAZARO DE LA ESCOSURA, *El condado de Prades: Contribución al estudio de sus documentos*, p. 39 doc. núm. 4.

Amb tot, en morir el rei el 1213 a Muret, aquest pacte va ser paper mullat i res no es va complir. Malgrat això, constatem com el 1218 Elvira seguia gaudint dels seus drets a les Muntanyes de Prades.

3. El més probable és que en aquesta ocasió el rei no hagués concedit cap dret sobre Alcover, car ens consta que el 1213 Pere I es va comprometre a no vendre ni empenyorar

Cambrils, Valls, Alcover, Vilallonga i Tarragona sense el consentiment de l'arquebisbe (MARISTANY, *Senyoria i població al Camp de Tarragona: la vila de Cambrils* (s. XII-XIII).

4. AHN, *Còdex 1234 B*, f. 4r.

5. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT), *Manual Notarial d'Alcover*, anys 1274-1275, f. 5v.

6. AHAT, *Índex Vell*, f. 247v.

7. AHAT, *Índex Vell*, f. 446v. En concret, diu el regest que se'n ha conservat a l'*Índex Vell*: "Ordenació que féu lo rey en Jaume dels llocs de Cambrils y Mont-roig en lo infant Pere y dona Guillema de Montcada".

8. AHAT, *Índex Vell*, f. 247v. Sobta trobar Guillema de Montcada com a senyora de les Muntanyes de Prades en aquesta data perquè aleshores feia anys que ja era vídua i els pactes que mantenia amb la Corona havien canviat considerablement.

Guillema, en maridar-se amb l'infant Pere, era senyora d'un gran patrimoni que ara, per pactes, passava a integrar-se a la Corona. Però, en quedar vídua, tot el patrimoni retornà a mans de Guillema i aleshores Jaume II va aconseguir que Guillema li cedís les baronies de Castellvell i de Montcada -entre altres béns- a canvi de concedir-li de manera vitalícia els drets de la Corona sobre Girona, Berga, Besalú i Manresa. SOBRE-QUÉS (*op. cit.* p. 104), que ara seguim, però, no ens diu res sobre les Muntanyes de Prades, pel que -en principi- cal pensar que es tracta d'uns drets retinguts des de temps anteriors. (Sobre Guillema de Montcada, vegi's també PEDEMONTE, *Notes per a la història de la Baronia de Castellvell de Rosanes*, ps. 189 i ss.).

Assenyalem finalment que Guillema tenia també drets propis al Camp de Tarragona, com a hereva dels Castellvell. En concret era la senyora de Vallmoll.

9. AHAT, *Índex Vell*, f. 247v. Roderic Tello va trametre aquesta lletra a Ramon Lloret "balle en les montanyes de Prades per la noble senyora Guilleuma de Montcada" el dia 13 de febrer.

10. Cal no confondre aquests Entença, amb béns a Catalunya, Aragó i València, amb la baronia del mateix nom que s'havia d'integrar després als dominis del comte de Prades (Vegi's MARTINEZ FERRANDO, *Jaume II*, p. 286).

11. Vegi's al respecte la nota 3.

12. BLANC, *Arxiepiscopologi de la Santa Església Metropolitana i Primada de Tarragona*, v. II p. 180. Aquesta notícia també és recollida per CORTIELLA, a *Història d'Alforja*, p. 33.

13. AHAT, *Índex Vell*, f. 249v.

14. Ib.

15. Ib.

16. Ib.

17. LAZARO DE LA ESCOSURA, *op. cit.* ps. 28-29.

18. BLANC, *op. cit.*, v. II p. 29. En aquest apartat seguim aquest autor. També es refereix aquests fets, seguint Blanc, CORTIELLA, a *Alcover medieval*, dins "Alcover, estat de la qüestió", p. 61.

19. BLANC, *op. cit.*, ps. 29-30.

20. CORTIELLA, *Història d'Alforja*, p. 29.

21. Ib. ps. 29-30. De tota manera, aquesta donació no va estalviar problemes als veïns d'Alforja, car sabem -també per Cortiella- que el 1336 una host del comtat de Prades va

---

atacar Alforja justament durant uns dies en què l'arquebisbe Arnau de Cescomes era en aquesta vila.

22. MORAGAS, *Catàleg dels llibres, pergamins i documents antics de l'Arxiu Municipal de la ciutat de Valls*, p. 6. Cal fer notar que Moragas dona per data el 4 calendes de març de 1331. Indicant la data d'aquesta manera he cregut més adient de regularitzar-la: el 27 de febrer del 1332.

23. MORERA, *Tarragona Cristiana*, v. II p. 406.

24. Arxiu Històric Comarcal de Reus (AHCR), *Carpeta Fires i Mercats*, pergamins núm. 2 (Concessió de l'arquebisbe Arnau Cescomes, el 17 de febrer de 1243) i núm. 8 (Concessió del rei Pere III, el 29 d'abril de 1243).

25. No així, però, el mercat, que va ser concedit pel rei Alfons el Cast i l'arquebisbe Berenguer de Vilademuls el 1174 (CORTIELLA, *Alcover medieval*, p. 63). Aquest mercat se celebrava tots els dilluns. Sobre aquest mercat, assenyalem que el 1307 les viles d'Alcover i de Reus van mantenir un plet (AHCR, *Carpeta Fires i Mercats*, pergami núm. 2). A partir del 1429 i per manament de l'arquebisbe Dalmau de Mur, el mercat va canviar de dia i va passar a celebrar-se els dimarts (CORTIELLA, *Ib.*).

26. AHAT, *Índex Vell*, f. 249r.

27. Vegi's la nota núm. 25.

28. CORTIELLA, *Alcover medieval*, p. 63.

29. AHAT, *Índex Vell*, f. 249r.

30. *Ib.* f. 248v. Tanmateix, CORTIELLA (*Alcover medieval*, p. 61) afirma que des del 1390 Alcover només devia tenir un sol batlle, el de l'arquebisbe.

31. BLANC, *op. cit.* f. II p. 84.

32. *Ib.* v. II p. 108.